

Les assistants de police en Belgique.

Quelle place pour le travail social dans la police?

EVELIEN DE PAUW

Hachem Samii, Y., Bruxelles, Bruylant, 2004, 208 p.

Hachem Samii kreeg voor dit werk in 2004 de « Janine Segers » prijs van "l'Ecole des sciences criminologiques" voor de beste scriptie tot het behalen van het diploma licentiaat in de criminologische wetenschappen.

Het boek heeft als opzet na te gaan wat het beroep van de politieassistenten inhoudt. Onder een politieassistent verstaan we een politieman of -vrouw, lid van het operationele politiekorps, die houder is van een diploma in het domein van de sociale wetenschappen, psychologie of criminologie en toegevoegd is aan het middenkader van de lokale politie. De auteur gaat in zijn studie na welke rol de politieassistenten aannemen, welke plaats ze innemen in het korps en hoeveel ruimte er is, binnen het uitoefenen van hun beroep, voor het "sociaal werk" en het "echte politiewerk". Hachem Samii staat stil bij de discrepantie tussen het sociale-preventieve en het gerechtelijke-repressieve en gaat na of deze twee functies met elkaar te verenigen zijn.

Het thema van het boek is volgens mij een uitdagend onderwerp. Sinds de eerste politieassistenten werden opgenomen in de politiekorpsen, stelt men zich de vraag of de sociale missie wel te verenigen valt met de gerechtelijke missie van de politie. Deze laatste is toch hoofdzakelijk op repressie gericht. Er is al heel wat geschreven over politie, doch er is in de literatuur weinig aandacht geweest voor het beroep van de politieassistenten, misschien wel juist omdat het een moeilijke thema is. Behalve het plaatsvinden van een colloquium en enkele naslagwerken die zijn uitgebracht door de N.F.P.A. (Nationale Federatie van Politieassistenten) is er weinig rond dit thema gebeurd. Om die redenen is het de verdienste van Hachem Samii dat hij dit thema aansnijdt. Wel is er in de literatuur reeds heel wat aandacht geschonken aan de kloof tussen hulp en dwang, daar ook andere beroepsgroepen worden geconfronteerd met deze tegenstelling. Ik denk maar aan justitieassistenten, maatschappelijk werkers binnen een justitieel kader,... De speciale aandacht die er in dit werk uitgaat naar de politieassistenten, is dan ook best interessant, omdat zij zich, in vergelijking met de andere beroepen, in een iets meer ambigue situatie bevinden, juist omdat zij binnen het politiekader opereren. Vandaar dat dit werk ook boeiend is voor iedereen die werkzaam is binnen een kader waar dwang en hulp sterk met elkaar verweven zijn.

De grote vraag die Hachem Samii zich stelt, is welke plaats het sociale werk binnen de politie krijgt. Om dit te achterhalen heeft hij het boek opgedeeld in twee grote delen. In het eerste deel geeft hij een beschrijving van het beroep, zowel op historisch vlak, als op basis van het colloquium en op basis van de observaties in de praktijk. In een tweede deel probeert hij het discours sociologisch te verklaren.

In het eerste hoofdstuk geeft Hachem Samii een historisch overzicht van de functie van de politieassistenten. Hij beschrijft de evoluties binnen het beroep aan de hand van de veranderingen in het jeugdbeschermingsrecht, de start van de veiligheids- en preventiecontracten en de politiehervorming. Hij toont aan dat de politieassistenten langzamerhand geïntegreerd zijn binnen de lokale politie. Eerst kreeg men de erkenning van de Minister van Binnenlandse Zaken, in 1986 werd men opgenomen in het korps en in 1992 werd men geëngageerd binnen de veiligheids- en preventiecontracten. Tijdens de hervorming van 1998 was het beroep van de politieassistenten een beetje op de achtergrond geraakt, pas in 2002 is er een omzendbrief gekomen die meer duidelijkheid heeft gebracht rond de functie. Men kreeg toen het statuut 'officier van gerechtelijke politie'.

Het tweede hoofdstuk bestudeert de functie in de praktijk. De auteur beschrijft zijn bevindingen op basis van twee bronnen, ten eerste op basis van verschillende standpunten die werden geformuleerd op het colloquium 'het beroep van politieassistenten, vandaag en morgen', georganiseerd op 22 maart 1995 en, ten tweede, op basis van observaties die plaatsvonden bij de 'services familles-jeunesse' te Brussel. Deze dienst pakt het vroegtijdig schoolverlaten en het spijbelen in het bijzonder aan. Persoonlijk ben ik van mening dat men het onderzoek een beetje te kort doet door de functie enkel te beschrijven op basis van deze twee bronnen. In het boek motiveert men deze keuze daar het Brussels Hoofdstedelijk gewest één derde van de politieassistenten bevat en ook de federatie één derde van de politieassistenten vertegenwoordigt. Enkele extra observaties bij meer landelijke korpsen zouden niet misstaan hebben, daar men nu enkel een beschrijving kan weergeven van het stedelijke werk van de politieassistenten.

In een eerste deel van hoofdstuk twee beschrijft men de functie vanuit vier gezichtsvelden. Eerst laat men de politieassistent zelf aan het woord en daarna bespreekt Hachem Samii het standpunt van de magistraten, de korpschefs en de wetenschappelijke wereld. Hier merken we op dat deze vier beroepsgroepen elk een andere visie hebben over de essentie van het beroep en zodoende de te vervullen rol op een andere manier zullen definiëren. In een tweede deel schenkt de auteur aandacht aan de praktijksituatie en staat hij stil bij de deontologie en het statuut van de officier van gerechtelijke politie.

Het belangrijkste gegeven dat naar voor wordt geschoven bij de beschrijving van de functie is dat de politieassistent zich op een spanningsveld bevindt tussen de dwang en hulp, tussen het preventieve en het repressieve. Men heeft een controlerende functie daar men binnen een politioneel kader functioneert, maar omdat men een sociale opleiding genoten heeft, staat men ook in om de situatie van de jongeren of slachtoffers te analyseren en de achterliggende sociale problematiek aan te pakken. Het sociale mandaat dat men vervult is dubbel: ten eerste staat men in voor de hulpverlening naar de samenleving toe (gedwongen hulp voor bepaalde personen), wat controle en toezicht met zich meebrengt, en ten tweede staat men in voor de hulpverlening naar de cliënt toe (gevraagde hulp). In het boek wordt mooi weergegeven hoe de politieassistent zich constant beweegt op dit spanningsveld. Dit komt ook terug bij de beschrijving van het praktijkvoorbeeld. In de 'service familles-jeunesse' vervult men verschillende functies om het spijbelen te voorkomen; ten eerste, een preventieve functie, namelijk het controleren en het surveilleren op straat tijdens de schooluren, ten twee-

de een juridische functie, zoals zaken signaleren, en ten slotte heeft men een sociale functie, namelijk het helpen van de jongere zelf.

Deel twee van het boek probeert het politiewerk in het algemeen binnen een breder kader te plaatsen. De auteur gaat er van uit dat men de rol van de politieassistenten pas echt kan bestuderen als men het politiekader begrijpt. Om die redenen heeft men aandacht voor het sociologische kader van het politiewerk, namelijk het crime fighting model, en staat men ook bij het COP-model 'Community Oriented Policing'.

In een eerste hoofdstuk bestudeert de auteur het sociologische kader van de politie. Hij gaat op zoek naar de definitie van het echte politiewerk. Hachem Samii komt tot de conclusie dat dit moeilijk te definiëren valt, maar dat het politiewerk voornamelijk een repressieve invalshoek meekrijgt. Daarnaast gaat men na hoe de politie zich onderscheidt als instituut. Deze onderscheiding is hoofdzakelijk de legitieme basis voor het uitoefenen van dwang.

In een tweede deel staat men stil bij enkele dynamieken. De meest uit het oog springende dynamiek is dat het politiewerk meer en meer kwantitatief beoordeeld wordt. Dit maakt, me dunkt, het werk van de politieassistent er niet gemakkelijker op. Hij moet meedraaien in dit kader en ook cijfermateriaal kunnen voorleggen, terwijl de essentie van zijn werk, het sociale werk, een beetje verloren gaat.

Tot slot heeft Hachem Samii aandacht voor Community Oriented Policing (COP), wat hij in het boek "Police de Proximité" noemt. Binnen dit denkkader stelt men dat de politie in haar geheel een sociale functie vervult. Toch treden er bepaalde kritieken op die aantonen dat sinds de invoering van COP het crime fighting model nog steeds de basis van het politiewerk vormt. Als we naar de evolutie kijken die het beroep politieassistent doormaakte, kunnen we deze stelling beamen. Het verkrijgen van het OGP statuut heeft er voor gezorgd dat de politieassistent zich een beetje moest heroriënteren. Binnen zijn nieuwe positie krijgt de politieassistent meer aandacht voor het repressieve, daar hij nu meer acties kan ondernemen en ook meer bij andere taken in het korps kan betrokken worden. We kunnen stellen dat er op die manier meer aandacht geschonken wordt aan crime fighting dan voorheen.

Besluitend kunnen we stellen dat dit werk een vlot leesbaar geheel is en een aanrader is voor iedereen die werkzaam is als politieassistent, voor iemand die interesse heeft in deze functie of voor iemand die beroepshalve te maken heeft met de kloof dwang - hulp. Het boek toont aan dat er een spanningsveld bestaat tussen dwang en hulp en bovendien geeft het een uitgebreide schets weer van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de politie. Tot slot is er nog een nabeschuiving opgenomen, geschreven door de voorzitter van de Federatie, N.F.P.A., waarbij het werk aan een kritische noot wordt onderworpen.